

wandellus 6,5 km

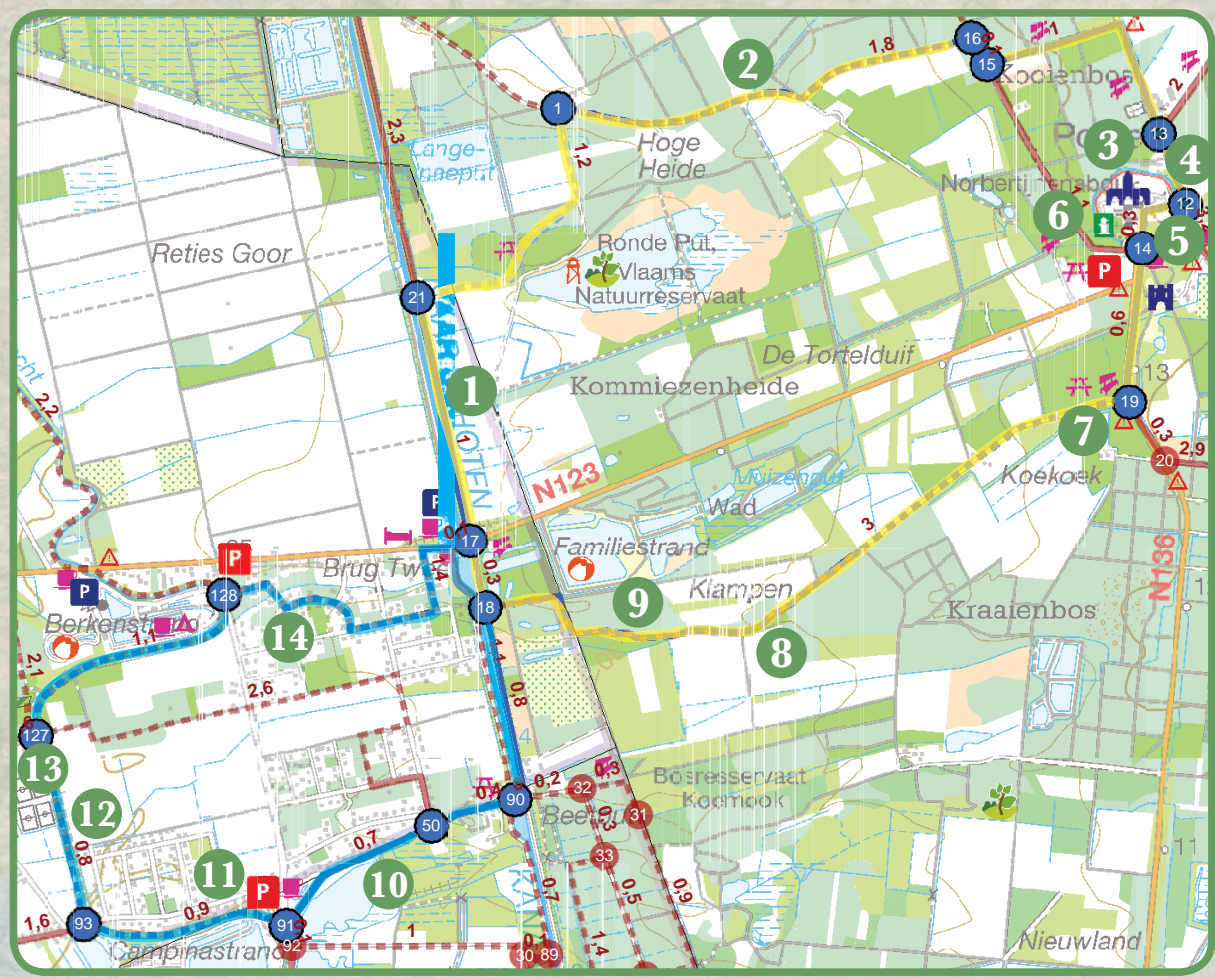
wandellus 9,8 km

De Betoverende Kampen

WANDELROUTE

Bokkenrijders, Beredoezen en Bosgeboefte

Retie, Dessel en Postel (Mol)

1. De brandende scheper | tussen knooppunt 17 en 21
2. Postelse kabouters | tussen knooppunt 1 en 16
3. De Heksenberg | tussen knooppunt 15 en 13
4. De veldkapel van pater van den Bergh | tussen knooppunt 13 en 12
5. De bokkenrijders versus de Witheren | knooppunt 14
6. De duivelskeien van Postel. Dood aan Rosse Bruno! | knooppunt 14
7. Mariaverschijning | knooppunt 19
8. Het ijzeren Kruis voor Hendrik Brusselaers | tussen knooppunt 19 en 18
9. Moeier Kraak | tussen knooppunt 19 en 18
10. De Bende van zvette Trien en de bende van Kristiaan Seyms | nabij knooppunt 50
11. De Beredoezen van Retie | nabij knooppunt 91
12. De Vessenboorder | nabij knooppunt 93
13. De Heksen van Hodonk | nabij knooppunt 127
14. De witte madam van 't meer | nabij knooppunt 128

Welkom in De Betoverde Kempen

Deze wandeling gidst je langsheen enkele mysterieuze plekken in Postel, Retie en Dessel. De abdij van Postel zorgde ervoor dat het katholieke geloof stevig verankerd werd. Toch krioelt het in de omgeving van Postel van de volksverhalen. Miraculeuze verschijningen, wilde bendes en vreemde wezens bevolken deze streek. Veel verhalen danken we aan de Postelse pastoor E. Van den Bergh die in de jaren 1930 met veel zorg de streek, haar inwoners en verhalen in kaart bracht.

*Wee, wee wie op Sinte Mettes nacht
Door bos en hei doolt onbedacht (...)
Plots blijft de doolaard rillend staan
In 't amber licht van de gele maan en luistert doodstil naar 't geruis
De hei is vol gebruis!*
(vrij naar 'De Betoverde Heide', Karel van den Oever)

PRAKTISCH

||||||| LUSSEN

De blauwe lus: **6,5 km**

De gele lus: **9,8 km**

Je kunt de lussen combineren. Dan wandel je **15,7 km**.

||||||| KNOOPPUNTEN

Blauwe lus

Startpunt Berkenstrand

128 - 17 - 18 - 90 - 50 - 91 - 127 - 128

Gele lus

Startpunt abdij

14 - 19 - 18 - 17 - 21 - 1 - 16 - 15 - 13 - 12 - 14

STARTPUNTEN EN PARKING

Brand 76-78, 2470 Retie | knooppunt 128
Abdij Postel, Abdijlaan, 2400 Mol | knooppunt 14

DRINKEN EN ETEN

De strafste verhalen worden gebrouwen tussen pot en pint.
Bezondig je aan 'toogklap' op volgende plaatsen:

Taverne Berkenhof (camping Berkenstrand), Brand 76-78, 2470 Retie | knooppunt 128
Gasthof De Beiaard, Abdijlaan 28, 2400 Mol | knooppunt 12
De Drie Linden, Abdijlaan 11, 2400 Mol | knooppunt 12
De Klothoeve, Eerselseweg 1, 2400 Mol | knooppunt 12
Café Hanenberg, Hodonk 63, 2470 Retie | nabij knooppunt 127
Campinastrand, Zanddijk 62a, 2480 Dessel | knooppunt 91
Brasserie Het Vijverzicht, Zanddijk 64, 2480 Dessel | knooppunt 91
Postel ter Heyde, Postelsebaan 74, 2470 Retie | knooppunt 17

De brandende scheper

Langs het kanaal, richting Postel, werd heel vaak de brandende scheper gezien. Dit was een vuurgeest, een herder die in brand stond en over de heide dwaalde. Waarom? Omdat hij tijdens zijn leven sjoemelde met de grenzen. In Retie vertellen ze het verhaal als volgt:

Op de uitgestrekte heide was het vroeger moeilijk om de grens te bepalen. Dit zorgde voor veel betwistingen en processen. Die van Retie hadden het geregeld aan de stok met de prelaat van de abdij van Postel. Waar eindigde Postel en waar begon Retie? Voor een duidelijk antwoord klopten de heren van Retie aan bij de schaapsherder. Hij kende het heidegebied immers als geen ander. “Goed,” zei de scheper, “ik zal het jullie tonen.” Stiekem verborg hij onder zijn muts een ‘scheper’, een herdersschupje. In zijn klompen deed hij wat grond van Postel.

De mannen van Retie volgden de herder. Die bleef maar wandelen. “Seg herder,” riep een Retienaar, “dit is toch geen Postel meer; we zijn in Retie!” De herder zei verontwaardigd: “Toch niet, ik ken deze heidevlakte door en door... we wandelen verder.” “Stop! Halt!” schreeuwde een andere Retienaar iets verder op, “Ik ben er zeker van dat dit Retiese grond is.” De herder stond stil en keek de groep Retienaren recht in de ogen: “Beste heren, ik zweer plechtig bij de schepper hierboven (wijst naar zijn muts) dat ik nog steeds op Postelse grond sta (wijst naar zijn schoenen).” De eed van de herder maakte indruk. Iedereen zweeg en knikte instemmend. De grenzen waren afgebakend... in het voordeel van Postel. Jar-enlang zag men op de grens tussen Postel en Retie een vurige schim. Af en toe hoorden mensen de schim kreunen “Paal, paal, waar laat ik mijn paal?”

Tip: een dronken man riep ooit terug: “Zet hem waar dat ge hem vandaan hebt gehaald!”. De brandende scheper verdween en werd lang niet meer terug gezien.

In Postel vertellen ze een soortgelijk verhaal. Daar is het de gloeiende paap die over de heide doolt. ‘Paap’ is een dialectwoord voor ‘paus’ of ‘pater’. Ook de geestelijken van de abdij durfden wel eens een paaltje te verzetten.

“Zij klaptten hier altijd van de gloeiende. Hij vloog weg en weer, hij brandde, maar brandde niet op. Het was net een stromijt die in vuur en vlam stond of de gloeiende braamstruik uit de Bijbel. Mijn vent heeft de gloeiende ooit eens gezien toen hij met paard en kar naar Postel reed. Het paard verschoot en galoppeerde slingerend van de weg af, het bos in.”

(Fien Nuyts, in: Van Loock 1957)

Postelse kabouters

Een boer uit Postel was ernstig ziek. Een drama. Wie zou nu zijn velden bewerken en de oogst binnen halen? De arme boer piekerde zich suf en kon amper slapen. De dag nadien stelde hij vast dat al het werk op de boerderij volbracht was. Hoe kon dat? Kabouters natuurlijk!

De Kempense kabouters hebben enkele opvallende eigenschappen: ze zijn goedaardig, ze werken hard en je mag ze nooit zien. Ze wonen in heuvels onder de aarde. Daarom werden ze ook wel ‘aardmannetjes’ genoemd. De heuvels waar kabouters zich het beste thuis voelen, zijn prehistorische grafheuvels. Zo vind je er in Postel heel wat. De bekendste zijn Berg in’t Perk (nabij wandelknooppunt 5) en de Drieperiodenheuvel (aan knooppunt 24). Wat is de link tussen kabouters en grafheuvels? Dat hebben verschillende onderzoekers proberen te verklaren. Je mag zelf kiezen welk verhaal jij gelooft:

- 1) In de grafheuvels vonden de bewoners van deze streek kleine werktuigen en potjes. Dat wakkerde de fantasie aan. Er is een onderwereld diep in de aarde en die wordt bevolkt door kleine kabouters.*
- 2) Zulke mysterieuze heuvels, die komen er niet zo maar! Daar moet wel een of ander vreemd volkje achter zitten... de kabouters!*
- 3) Onze voorouders die deze grafheuvels maakten, hadden een ander idee over de dood. Wanneer iemand stierf, bleef die zich moeien. De geesten van gestorvenen waren heel aanwezig in het dagdagelijkse leven. Niet tastbaar, maar ze hadden invloed op bijvoorbeeld de vruchtbaarheid van het land. Met de tijd geloofden de mensen niet meer in geesten die bleven rondhangen. Toch bleven er flarden aanwezig, en uit die flarden ontstond de kabouter. Kabouters zijn toch altijd oud, wijs en leven onder de grond... net zoals onze gestorven geliefden.*

Wandeltip: Niet te fel stampen op de Postelse heuvels. Dan beeft de hemel van onze Postelse kabouters en hebben ze de volgende keer geen zin meer om te helpen.

3 De Heksenberg

Net achter de abdij van Postel, niet ver van het kerkhof, lag vroeger de Heksenberg. De naam wordt vandaag niet meer gebruikt, maar duikt wel op in verschillende oude boeken en volksverhalen. Op de heksenberg hoorden de mensen paardengedraaf terwijl er in de verste verte geen paard te bespeuren viel. Iemand anders zag hoe er op deze spookberg een ree plots in een hond veranderde. Nog een ander verhaal zegt dat op die berg ooit een heks werd opgehangen. Daarom was het een spookplek. Of had de 'zotte van Herck' er iets mee te maken? Die sloop 's nachts rond de abdij in schapenvacht en met rammelende kettingen...

De veldkapel van pater van den Bergh

Vlak bij de Witherenhei staat een merkwaardig veldkapelletje. Het is volledig gebouwd uit keien die in de buurt werden gevonden. Bezieler is pastoor van den Bergh. Hij schreef het boekje 'Postel op ter Heyden' waarin hij het Postelse landschap en zijn verhalen bezingt. De kapel is toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw. Pastoor van den Bergh schreef er een gedicht bij:

*Uit Grauwe, blauwe keien,
ter heide opgebouwd
dooraderd paars en purper
gelijk een rots in't woud.*

*Zo staat de veldkapelle
vereeuwigd langs de baan
waar onze stoere boeren
hun harde wegen gaan (...)*

De bokkenrijders versus de Witheren

Hoe komt het dat we vandaag niet zo veel meer lezen over de plunderende bende van de bokkenrijders? Dat hebben we te danken aan onze Norbertijnen, met hun witte gewaden ook wel Witheren genoemd. De bokkenrijders waren een roversbende die in de 18de eeuw de Antwerpse, Limburgse en Nederlandse Kempen onveilig maakte. In de volksverhalen werden deze booswichten voorgesteld als wildemannen die op vliegende bokken door de Kempen raasden. Ze plunderden hoeven en staken ze in brand. Tijdens zo'n wilde nacht, scheerden de bokkenrijders luid krijsend over de abdij van Postel. De Witheren stormden naar buiten, knielden en begonnen te bidden. Een effectieve strategie? Wees maar zeker! De bokken steigerden en hun ruiters losten op in de lucht. De bokkenrijders waren verslagen!

Het verhaal leeft vandaag nog verder in de Efteling. Daar vertelt de attractie Villa Volta het verhaal van bokkenrijder Hugo van den Loonsche Duynen, de hoofdman van de bokkenrijders. Op een avond plunderde hij de abdij van Postel en werd vervloekt. Allemaal fabeltjes van de Efteling. Voor het echte verhaal van de bokkenrijders moet je in Postel zijn!

De duivelskeien van Postel Dood aan Rosse Bruno!

Een Stonehenge zul je in de Kempen niet vinden, maar we hebben toch wel enkele merkwaardige keien. Wie de abdij binnenwandelt langs de hoofdpoot ziet twee rijen met grote keien. Er zijn er die geloven dat dit ‘duivelskeien’ zijn. De boeren uit de omgeving brachten deze keien naar de abdij om te laten bezweren. De zware keien vonden de boeren op hun velden tijdens het ploegen en ze vreesden kwaad opzet. Wat een geluk dat ze hun ploeg niet hadden stuk gereden op die duivelssteen! In de abdij konden de keien minder kwaad doen. Wat vind jij van de keien? Duivels of decoratief?

Andere mysterieuze, Postelse keien zijn de Steen der Zeven Heerlijkheden (knooppunt 27) en de verdwenen Blauwe Kei, die bloedde wanneer je er een riek in prikte.

Ook aan de abdijpoort kleef een verhaal. Aan een kastanjeboom vlak aan de poort werden ooit drie leden van de bende van ‘Rosse Bruno’ opgeknoopt. Een straf voor het leegplunderen van enkele hoeven in de streek. Van Rosse Bruno vinden we niet veel terug in de archieven. Dat ze in Postel gestorven misdadigers een tijdje in het zicht lieten hangen, is wel geweten. Zo overvielen enkele rovers in 1612 een huifkar. Er werd gevochten en een van de rovers stierf. Op verzoek van de abt werd zijn lichaam tegen een paal met een rad gehangen. Braaf zijn was de boodschap!

Mariaverschijning

Niet ver van knooppunt 19 ligt het gebied 'Grote Wurft'. In de volksmond werd dit gebied 'de Verschijning' genoemd.

Rond 1900 woonde hier een boerenfamilie. Op een dag zag de vrouw van het gezin, Trees Gussé, Moeder Maria voor haar neus staan. Maria sprak tegen Trees: "Trees, ik wil dat ge een kapel bouwt voor mij". Een mirakel! Trees stapte meteen naar de pastoor. Die geloofde niet veel van het verhaal. "Waar hebt ge Maria dan juist zien staan?", vroeg de pastoor. "Op mijn hoofdkussen, meneer pastoor," sprak Trees. "Goed," zei de pastoor, "we steken het kussen in brand. Als het niet wil branden, dan hebt ge gelijk. Dan is Onze-Lieve-Vrouw hier in Postel geweest."

Het kussen werd in het vuur gegooid en... brandde helemaal weg. Trees liet het er niet bij. Ze beval haar broer om een brief te schrijven naar het bisdom. Die stelden een onderzoek in, maar ook dat draaide op niets uit. Tenslotte bouwde Gust, de neef van Trees, een kapel op de Grote Wurft. Daar moest de familie iedere dag een half uur gaan bidden.

Trees zelf was trouwens ook een hele 'verschijning'. Van haar werd verteld dat ze de toekomst kon voorspellen. Ze voorspelde de oorlog en ook de dood van haar broer en neef. De kapel en boerderij van Trees zijn vandaag verdwenen. Maar misschien wil Maria voor jullie nog wel een keertje verschijnen?

Het ijzeren kruis voor Hendrik Brusselaers

Achter een wegkruis gaat meestal een tragisch verhaal schuil. Dat is bij dit ‘ijzeren kruis’ niet anders.

Hendrik Brusselaers, uit Retie, gaat op 10 juli 1885 hooien in het Kraaienbos. Plots breekt er een hevig zomeronweer uit. Hendrik wordt dodelijk getroffen door een bliksem. Hij wordt ter plaatse begraven. Zijn familie plaatste op de plaats van het onheil een ijzeren kruis ‘Ter zaliger gedachtenis van Henri Brusselaers, alhier overleden den 10 juli 1885’.

Het kruis verdween in 1980. In 2011 plaatste het gemeentebestuur van Mol samen met de familie Brusselaers een nieuw monument.

Moeier Kraak

Niet ver van deze plek, in het Doornbos, woonde Moeier Kraak, een legendarische madam! Ze ligt begraven in een kuil die omwald is (een prehistorische begraafplaats?). Dit graf ligt langs de weg naar Eersel. Moeier Kraak sprak tot de verbeelding. Ze zou in de 17de eeuw gestorven zijn aan de pest. Daarom werd ze ver weg uit het dorp begraven. Dat de pest ooit in Postel woedde, is een feit. In de kruidtuin van de abdij vind je nog een pestkapelletje. Ocharme Moeier Kraak? Niet echt. Een ander verhaal zegt dat ze de leidster van een roversbende was. Ze had een haviksneus en een serpententong. Haar graf was volgens dit verhaal ook haar rovershol, diep in de Postelse bossen. 'Kraak' verwijst naar iemand die minderwaardig is, bijvoorbeeld doordat ze oud is. Soms werd ze ook 'Moeier Neuk' genoemd, wat 'uitschot' betekent.

De Bende van zwette Trien en de bende van Kristiaan Seyms

Op een dag wordt de kleine Kristiaan naar de herder op de hei gestuurd. Tegen de avond is het jongetje nergens meer te vinden. Meteen wordt duidelijk dat Kristiaan is meegenomen door een grote bende die de omliggende dorpen plundert. De herder verhuurt zich op een gegeven moment als knecht op de Corsendonckse hoeve. Wat hij niet weet, is dat de bende van Kristiaan ook in die omgeving wil toeslaan. Kristiaan wordt als spion op pad gestuurd naar de hoeve van Corsendonck. Hij moet zich voordoen als reiziger, het vertrouwen van de boeren en knechten winnen en 's nachts de deur opendoen voor de rovers. De werklieden van de hoeve vinden meteen dat er iets niet pluis is met die 'vreemde kerel'. De herder ziet meteen dat het Kristiaan is. Hij neemt hem apart en praat op hem in: "In plaats van ons te beroven, zou je beter helpen om die plunderingen te laten stoppen. De mensen zijn die berovingen hartsgronding beu." Kristiaan luistert. 's Nachts valt de bende de hoeve binnen. In plaats dat Kristiaan hen helpt, werkt hij de bende tegen samen met de bewoners. De bende wordt opgehangen in Geel.

Moeier Kraak was niet de enige bendeleidster van Postel en omstreken. Hier hadden de mensen lange tijd bang voor 'de bende van Zwarte Trien'. In Retie vertellen ze een bikkelhard verhaal over Zwarte Trien.

Een herder hoort op de hei geroezemoes. ... Het is een roversbende die een plan aan het smeden is. Het is de bende van Zwarte Trien. "Deze nacht vallen we het gehucht De Hoeve binnen", hoort hij Trien zeggen. De herder brengt de inwoners op de hoogte. Die nacht houden de mannen van De Hoeve de wacht in de boerderij. Krak, het raampje van de deur wordt gebroken en er verschijnt een hand. Snel draaien de Retiese mannen een strop rond de hand. Een van de rovers is

gevangen! Meteen ontstaat er veel rumoer buiten en dan wordt het plots weer stil. Wanneer de Retienaren de deur openmaken om hun gevangene binnen te halen, doen ze een verschrikkelijke ontdekking: de rover is onthoofd door zijn eigen benedeleden. Die hebben hun collega vermoord zodat hij de rest zeker niet zou verraden.

De benedeleden 'hingen rond' in de hele streek. Volgens de verhalen werden er leden opgehangen in het Galgenhof in Geel Ten Aard, aan de poort van de abdij van Postel, aan de galgenhoef in Schoonbroek (Retie) en in het Galgeven in Hadschot (Geel).

De Beredoezen van Retie

In Retie spreken ze een apart dialect en daar horen ook eigen woorden bij. Zo is een weerwolf in het Reties een beredoes. Wanneer de kinderen 's avonds te laat op pad waren, zeiden de moeders: "Ge moet oppassen, want bij valavond komt de beredoes uit het bos en die pakt je mee!"

Schrik voor wolfachtige wezens was lang zo gek nog niet. De Kempen werd in de 16de en 17de eeuw overspoeld door de wolven. Zoveel dat ze ook mensen begonnen aan te vallen. Langs eenzame wegen namen de mensen daarom hoorns en kettingen mee om lawaai te maken. Dat zou de wolven afschrikken. Het kon er soms lawaaierig aan toe gaan in de Stille Kempen.

De Vessenboorder

Niet alleen voor weerwolf hebben de Retienaren hun eigen woord. Hier vind je geen vampieren, maar wel de vessenboorder. Dit mysterieuze wezen sloop 's nachts door de straten. Wie nog laat op pad was, werd door dit monster achtervolgd en aangevallen. Hij zoog dan zoveel bloed uit je lijf tot het slachtoffer erbij neerviel. Waar komt de naam vessenboorder vandaan? Moeilijk te zeggen. 'Vessem' of 'vessen' is een dialectwoord voor 'hielen'. Knauwde onze vessenboorder bij voorkeur aan de hielen? Heb je krampen in je voeten? Last van al dat wandelen? Of heeft de vessenboorder aan je hielen liggen knabbelen?

13 De Heksen van Hodonk

Iets voorbij knooppunt 127, via de Grachtstraat en Hodonk een klein stukje het Hodonksepad in, staat een oude veldkapel 'de Oude kapel van de Hodonk'. Hodonk is een van de oude gehuchten van Retie. De kapel is toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw, zoals vele veldkapellen. Zij beschermde de

gewassen van de velden en ook de wandelaars. Wat Onze-Lieve-Vrouw echter niet kon beletten, was dat haar kapelletje de favoriete trefplaats werd van de heksen van Retie. Een oude dame uit Retie vertelt: "Bij het Hoydonckse kapelletje kwamen de heksen bijeen. Van daar trokken ze soms uit naar de kleine hoeve op de Broek, waar ze in de bomen gingen zitten zodat geen mens er meer langs durfde".

Het Hodonks kapelletje is niet de enige Kempense kapel waar heksen rondhingen. Je vindt ze overal. Vooral kapellen die op een kruispunt liggen, kunnen op veel heksenaandacht rekenen. Kruispunten zijn in het volksgeloof vaak 'spiritueel geladen'. De Germanen ontmoetten er de geesten uit de onderwereld, de Romeinen bouwden er heilige torentjes op. Wie wil jij ontmoeten op het Hodonkse kruispunt? Of de Hodonkse heksen?

14 De witte madam van 't meer

“Varkenssteker Peer uit Dessel was gaan buurten in het gehucht Hodonk. Toen hij terugwandelde, zag hij een witte schim zweven,” zo vertelde boer Godfried Huysmans in de jaren 1950. Andere spraken van een ‘witte madam’ die over de grachten en meren zweefde. Doorheen de jaren probeerde men dit akelige fenomeen te verklaren.

Wie is volgens jou de witte madam van Dessel?

- 1) Nevelslierten? dat heb je soms boven deze waterplassen.
- 2) Ooit al gehoord van een bilwiz, beeldwit of witte wieven? In oude Europese mythologieën waren dit elfachtige wezens die mensen verlammen van de schrik. Of ze lieten je dwalen door de heide en moerassen. Is de witte madam van deze streek met deze spookachtige dames verwant? In het Frans heet de witte madam gewoon ‘Dame Blanche’, een fenomeen dat ze hier in de horecazaken zeker kennen.

Colofon

Vormgeving

Dasi

Teksten

erfgoedcel k.ERF

Bronnen

Volkverhalenbank, Boeken, artikels en foto's uit het gemeentearchief Mol, De Molse Kamer voor Heemkunde, Heemkring Zeven Neten Retie, Archief Rauwse Werkgroep voor Cultuur en Geschiedenis, Toerisme Mol, Toerisme Dessel, Toerisme Retie

Kaart

©'2014 Toerisme Provincie Antwerpen – www.toerismeprovincieantwerpen.be

Voor verbeteringen en suggesties op de routes en de bewegwijzering: www.routedokter.be

Het Kempense landschap is een boek vol verhalen. De mensen hier hielden van vertellen en dat doen ze vandaag nog steeds. Over mysterieuze grensstenen, miraculeuze kapellen en de bespookte heide. Plaatsnamen met klinkende namen als ‘heksenberg’ en ‘alverenberg’ herbergen duidelijk een straf verhaal. Er zijn ook veel verhalen die naar het verleden verzonken zijn. In deze reeks wandelingen nemen we je op pad langs enkele ‘betoverde’ Kempense plekken. Plaatsen die vroeger gemeden werden omdat er dwaallichten sluimerden of omdat de duivel er graag danste. Plaatsen die desondanks of net daarom betoverend mooi zijn. Plaatsen die ons iets vertellen over hoe de mensen dit landschap ooit ‘lazen’.

Wandelkaarten ‘Betoverde Kempen’

Bokkenrijders, Beredoezen en Bosgeboefte | Retie, Dessel, Mol

Langs Mysterieuze Meren | Dessel, Mol

Betoverende Bergen | Balen, Mol, Meerhout, Geel

Duivels Danspaleis | Balen

Muizenissen en Magie | Geel, Laakdal

Fietskaart ‘Betoverde Kempen’

Routes doorheen Balen, Dessel, Geel, Laakdal, Meerhout, Mol, Retie

